

НАПРЯМ 10. ПРИРОДНО-ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ТА СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-398-2-43>

Сверстюк С. А.,

*студентка хіміко-біологічного факультету
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Гуменюк Г. Б.,

*кандидат біологічних наук,
доцент кафедри загальної біології та методики навчання
природничих дисциплін
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Сверстюк А. С.,

*доктор технічних наук,
професор кафедри медичної інформатики
Тернопільського національного медичного університету
імені І. Я. Горбачевського
м. Тернопіль, Україна*

НАСЛІДКИ РУЙНУВАННЯ КАХОВСЬКОЇ ГЕС НА ХЕРСОНЩИНІ

Протягом останніх 10 років Україна переживає важкі природні, техногенні та економічні наслідки війни, яка триває. Однак, найбільший злочин екоциду росія вчинила 6 червня 2023 року, підірвавши греблю Каховської ГЕС. Руйнування ГЕС створило величезну катастрофу, як для населення України так і для держави в цілому. Зона впливу цієї трагедії охоплює щонайменше 5 тис. км², які були затоплені чи осушені. За підрахунками Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, орієнтовна сума збитків довкіллю через підлив дамби Каховської ГЕС вже становить понад 55 млрд гривень.

Станом на 14 червня 2023 року з Каховського водосховища втрачено близько 70% об'єму води. У воду р. Дніпро поблизу м. Херсон,

в Дніпровсько-Бузькій лиман та в Чорне море потрапила значна кількість нафтопродуктів, важких металів (цинк, кадмій, арсен) та хлороорганічних сполук, яка значно перевищувала ГДК. Критична ситуація у національних парках: під загрозою зникнення 30% природно-заповідного фонду Херсонщини. Якщо брати до уваги вплив на довкілля внаслідок руйнування греблі, то затоплення загрожує трьом природоохоронним паркам: «Нижньодніпровському», «Кам'янська Січ», «Білобережжя Святослава», а також Чорноморському біосферному заповіднику, який охороняє ЮНЕСКО. Ці території мають статус водно-болотних угідь міжнародного значення, і знаходяться під юрисдикцією Рамсарської та Бернської конвенції [2, с. 1; 5, с. 1].

Затоплені землі Херсонщини – це переважно степи або напівпустелі, які ніколи не затоплювалися. Під загрозою знищення опинилося більше трьохсот видів тварин та рослин. Степові тварини та рослини не пристосовані до повені, чимало з них загинуло.

Фахівці Державної екологічної інспекції фіксують, що рівень солоності Чорного моря поблизу м. Одеса вже нижче норми у майже три рази. Такі зміни можуть незворотно вплинути на всю екосистему, призвести до масової загибелі представників чорноморської флори та фауни. Докази екологічних злочинів росії продовжують фіксуватись, і наслідки катастрофи для нашого довкілля ми будемо долати роками [1, с. 1].

Руйнування Каховської гідроелектростанції напряму вплинуло на роботу Запорізької атомної станції, оскільки ЗАЕС не зможе використовувати ресурси Каховської ГЕС для охолодження. Через це потрібно робити превентивні заходи, щоб мінімізувати ризики. Каховська гідроелектростанція належить до каскаду із шести ГЕС, які працюють синхронно. Тепер доведеться змінювати режим п'яти вище розташованих гребель [4, с. 1; 5, с. 1].

Одним із найбільших наслідків катастрофи, влаштованої росіянами, є суттєва зміна ландшафту Півдня нашої країни внаслідок зникнення Каховського водосховища.

Зважаючи на вище сказане, військові дії на території України завдали шкоди усім без винятку об'єктам довкілля. Поряд із цим, війна негативно впливає на зміну клімату, загрожує глобальним зусиллям із досягнення цілей Паризької кліматичної угоди. Значною проблемою є ускладнення можливостей контролю стану навколишнього середовища на території тимчасово окупованих територій. Фактична відсутність контролюючих органів та постійні обстріли не дозволяють на державному рівні об'єктивно оцінити шкоду, нанесену навколишньому середовищу держави за період збройних протистоянь, що є важливим для характеристики динамічних змін, які відбуваються в довкіллі України, а також уможливають створення відповідних моделей прогнозування рівня відновлення природних біоресурсів.

Відповідно до Женевської конвенції злочини проти довкілля відносяться до категорії військових злочинів і класифікуються як екоцид. Міндовкілля спільно з ОБСЄ підготовлено проєкт рамкового закону «Про хімічну безпеку». Розроблення такого документу було включено у Програму діяльності Кабінету Міністрів України та План пріоритетних дій Уряду. Акцентуючи проблему притягнення росії як держави-агресора до відповідальності за заподіяну шкоду навколишньому середовищу України, потрібно створити спеціальну комісію в рамках ООН, а також посилити національні правові механізми ухваленням законів «Про відшкодування шкоди, заподіяної Україні агресією російської федерації» і «Про кримінальне покарання фізичних осіб за злочин агресії, злочини проти людяності та воєнні злочини, скоєні під час агресії росії проти України» [3, с. 1].

Перед нашою державою стоїть важливе завдання щодо припинення ведення бойових дій та врегулювання конфлікту, а також подолання екологічних наслідків війни. Нова політика розвитку частково покладена в основу Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Плану пріоритетних дій Уряду, а також Європейського екологічного бюро, яке є голосом своїх членів та громадян ЄС, які рішуче засудили дії росії та висловили свою підтримку Україні у боротьбі з окупантом, а також звернулись до усіх міністерств закордонних справ країн-учасниць Конвенції Еспо та постійних представництв ООН у таких країнах із закликом запровадити «No War Zone» в Україні в місцях розташування АЕС.

Список використаних джерел:

1. Війна та екологія: Хронологія злочинів росії. *MUKACHEVO.NET*. 2022. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/3472243/>
2. Дика природа на межі. Як війна знищує унікальні природні об'єкти Херсонщини. *Нижні Сірогози.City*. 2023. URL: <https://nsirogozy.city/articles/264450/dika-priroda-na-mezhi-yak-vijna-znischuye-unikalni-prirodni-obyekti-hersonschini>.
3. Основні завдання Спеціалізованої екологічної прокуратури. *Верховна Рада України*. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0247905-21#n27>
4. Питання ЯРБ України в умовах війни проігноровано на конференції МАГАТЕ. *SSTC NRS*. 2022. URL: <https://sstc.ua/news/pitannya-yarb-ukrayini-v-umovah-vijni-proignorovano-na-konferenciyi-magate>
5. Підрив росіянами Каховської ГЕС. Усі новини. *УКРІНФОРМ*. 2023. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3720776-pidriv-rosianami-kahovskoi-ges-usi-novini.html